Banksy szerzői jogi vitája a GUESS márka tulajdonosával

Pár évvel ezelőtt Banksy a világhírű brit graffitiművész, festő, politikai aktivista és performance művész, Instagram oldalán felhívást tett közzé „bolti szarkáknak” címezve:

„Bolti szarkák figyelem! Légyszi térjetek be a Guess shopba a londoni Regent street-en. Engedély nélkül magukévá tették a grafikám, hát hogyan is kérhetnék számon rajtatok, ha ugyanígy tennétek a cuccaikkal?”

A művész az említett boltról készült képet posztolt, melynek kirakatában Banksy alkotása, a Molotov koktél helyett virágcsokrot hajigáló „Flower-thrower” látható, a kirakatra stencilezett felirattal, miszerint új Guess kollekció jelent meg Brandalised márkanév alatt, melynek darabjait Banksy graffitik díszítik. A kirakatban pedig néhány ruhadarab látható, a művész 2009-es gangsta-rapper nyuszit ábrázoló munkájával.

A Guess a licence jogokat a *Full Colour Black Ltd.* (kereskedelmi nevén Brandalised**)** nevű cégtől vásárolta, amely a Banksy-graffitik kereskedelmi jogaival üzletel. Miután Banksy a nyilvánosság előtt tolvajnak nevezte őket, a Brandalised 1,3 millió fontos rágalmazási pert indított a művész és cége (Pest Control) ellen.

A Guess a fenyegető poszt és a lehetséges fosztogatások miatt biztonsági őröket állított az üzlet elé, és gyorsan letakarta a vitatott kirakatot. A 2022-es botrány kirobbanása után a Guess azonnal leállította a kérdéses ruhakollekció árusítását**,** bezárta az érintett londoni üzletét, és eltávolította a Banksy-motívumokat tartalmazó termékeket a kirakatból.

Mielőtt eldönthetnénk, hogy kinek is lehet igaza, és mi állhat a művész és a divatcég közti nézeteltérés hátterében, a szerzői művek létrejöttével és a jogosultsági kérdésekkel ismerkedjünk meg röviden.

Főszabályként, miként azt a magyar szerzői jogi törvény is kimondja, hasonlóan más nemzetek jogszabályaihoz, a szerzői jog azt illeti meg, aki a művet megalkotta. Hazánkban a szerzői jogoknak megkülönböztetjük a szerző személyéhez fűződő, illetve a vagyoni jogi vonatkozásait.

A szerzői jog részesíti védelemben az irodalmi, tudományos, művészeti alkotásokat, valamint - az ún. kapcsolódó jogok révén - a felhasználásukhoz kapcsolódó teljesítményeket.

A szerzői jog egyik alapvető célja a szellemi alkotás ösztönzése. Ennek jegyében ismer el személyhez fűződő és vagyoni jogokat a szerző javára. A szerzői művek felhasználásának ellenértékét jelentő jogdíjak ellentételezik a szerzői, alkotói ráfordításokat.

A szerzői jog olyan jogi eszközöket jelent, amelyek megfelelő védelmet biztosítanak a szerzőnek arra, hogy saját ellenőrzése és uralma alatt tartsa alkotását és annak mások általi használatát. A szerzőt megillető jogok alapvető rendeltetése egyrészt a szerző és alkotása közötti személyes viszony védelme – például a plágium vagy a mű eltorzítása ellen –, másrészt a mű felhasználása – például többszörözése, terjesztése – feletti teljes körű ellenőrzés biztosítása.

Míg a **személyhez fűződő jogok** nem idegeníthetők el, így pl. az alkotót mindvégig megilleti, hogy a szerzőt akként tüntessék fel a művével kapcsolatban, valamint hogy közbeavatkozhasson, ha a művet megcsonkítva, annak megalkotási céljaival ellentétes (becsületsértő, jóhírnév-sértő módon történő) felhasználása történne meg; addig a **vagyoni jogok** átruházhatók, örökölhetők, hasznosításba adhatók, és egyébként minden vonatkozásban úgy „adhatók-vehetők", akár meg is terhelhetők, megörökölhetők, mint bármely más fizikai vagyontárgy.

Az előbb említett fő szabály alól azonban vannak kivételes helyzetek, amikor a mű vagyoni jogai nem az alkotót illetik. (Az európai jogkultúra-körben a személyhez fűződő jogok azonban ekkor is megilletik a szerzőt, olyannyira ráadásul, hogy hazánkban pl. ezekről le sem mondhat, át sem ruházhatja másra.)

A Guess a licence jogokat a *Full Colour Black Ltd.* (kereskedelmi nevén Brandalised**)** nevű cégtől vásárolta, amely a Banksy-graffitik kereskedelmi jogaival üzletel. Miután Banksy a nyilvánosság előtt tolvajnak nevezte őket, a Brandalised 1,3 millió fontos rágalmazási pert indított a művész és cége (Pest Control) ellen.

A Brandalised valódi célja a perrel nem is a kártérítés volt, hanem az, hogy a bírósági eljárás során leleplezzék Banksy valódi kilétét**,** mivel a művész évtizedek óta anonim módon alkot. Úgy gondolták, Banksy inkább visszakozik, semmint, hogy felfedje az arcát a bíróság előtt.

A bíróság azonban átlátott ezen a taktikán. A bíró kimondta, hogy a Brandalised rágalmazási keresetének semmilyen valós jogalapja nincs, hanem a pert kizárólag nyomásgyakorlásra,

Banksy névtelenségének veszélyeztetésére használták fel. A Brandalised végül kénytelen volt visszavonni a keresetet. A bíróság kötelezte a céget, hogy fizesse meg Banksy teljes ügyvédi és perköltségét, melynek következtében a művész anonimitása sértetlen maradt.

Szép Erika
védjegy tanácsadó